

Wymagania z fizyki kl. I po gimnazjum

Lp.	Zagadnienie	Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]
		1	2	3	4
GRAWITACJA					
1	Oddziaływania grawitacyjne	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiedzieć o odkryciach Kopernika, Keplera i Newtona, • opisać ruchy planet podając prawa Keplera • podać treść prawa powszechnej grawitacji, • zapisać i zinterpretować wzór przedstawiający wartość siły grawitacji • narysować siły oddziaływania grawitacyjnego dwóch kul jednorodnych, • objaśnić wielkości występujące we wzorze 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obliczyć wartość siły grawitacyjnego przyciągania dwóch ciał o symetrii kulistej • wyjaśnić, dlaczego dostrzegamy skutki przyciągania przez Ziemię otaczających nas przedmiotów, a nie obserwujemy skutków ich wzajemnego oddziaływania grawitacyjnego. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić, dlaczego hipoteza Newtona o jedności Wszechświata umożliwiła wyjaśnienie przyczyn ruchu planet, • rozwiązywać zadania obliczeniowe, stosując prawo grawitacji. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów przygotować prezentację: Newton na tle epoki,

2	Przyspieszenie grawitacyjne, swobodny spadek ciał	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać siłę grawitacji jako przyczynę swobodnego spadania ciał na powierzchnię Ziemi, • posługiwać się terminem „spadanie swobodne” , • obliczyć przybliżoną wartość siły grawitacji działającej na ciało w pobliżu Ziemi, • wymienić wielkości, od których zależy przyspieszenie grawitacyjne w pobliżu planety lub jej księżyca. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić wynikający z eksperymentów Galileusza wniosek dotyczący spadania ciał, • wykazać, że spadanie swobodne z niewielkich wysokości to ruch jednostajnie przyspieszony z przyspieszeniem grawitacyjnym, • wykazać, że wartość przyspieszenia spadającego swobodnie ciała nie zależy od jego masy, • obliczyć wartość przyspieszenia grawitacyjnego w pobliżu Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego czasy spadania swobodnego (z takiej samej wysokości) ciał o różnych masach są jednakowe, • obliczyć wartość przyspieszenia grawitacyjnego w pobliżu dowolnej planety lub jej księżyca. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obliczać czas spadania i prędkość w momencie upadku
3	Ruch po okręgu	<ul style="list-style-type: none"> • opisać ruch jednostajny po okręgu, • posługiwać się pojęciem okresu i pojęciem częstotliwości, • wskazać siłę dośrodkową jako przyczynę ruchu po okręgu. • opisać zależność wartości siły dośrodkowej od masy i szybkości ciała 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady sił pełniących rolę siły dośrodkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczać wartość siły dośrodkowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczać wartość przyspieszenia dośrodkowego • rozwiązywać zadania obliczeniowe, w których rolę siły dośrodkowej odgrywają siły o różnej naturze

		poruszającego się po okręgu oraz od promienia okręgu, •			
4	Ruch planet i satelitów	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać siłę grawitacji, którą oddziałują Słońce i planety oraz planety i ich księżycy jako siłę dośrodkową, • posługiwać się pojęciem satelity geostacjonarnej. • Podać treść praw Keplera 	<ul style="list-style-type: none"> • opisywać ruch sztucznych satelitów, • posługiwać się pojęciem pierwszej i drugiej prędkości kosmicznej, • uzasadnić użyteczność satelitów geostacjonarnych. • wyprowadzić wzór na wartość pierwszej prędkości kosmicznej i objaśnić jej sens fizyczny, 	<ul style="list-style-type: none"> • stosować III prawo Keplera do opisu ruchu planet Układu Słonecznego, • obliczyć wartość pierwszej prędkości kosmicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • stosować III prawo Keplera do opisu ruchu układu satelitów krążących wokół tego samego ciała, • wyprowadzić III prawo Keplera, • obliczyć szybkość satelity na orbicie o zadanym promieniu, • obliczyć promień orbity satelity geostacjonarnej.
5	nieważkość	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady ciał znajdujących się w stanie nieważkości. • podać przykłady doświadczeń, w których można obserwować ciało w stanie nieważkości. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polega stan nieważkości 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazać, przeprowadzając odpowiednie rozumowanie, że przedmiot leżący na podłodze windy spadającej swobodnie jest w stanie nieważkości. 	<ul style="list-style-type: none"> • posługiwać się bezwładnością do opisu stanu nieważkości

ASTRONOMIA

1	Księżyc – nasz naturalny satelita	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić jednostki odległości używane w astronomii, • podać przybliżoną odległość Księżycy od Ziemi (przynajmniej rząd wielkości). • zdefiniować rok świetlny i jednostkę astronomiczną 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać zasadę pomiaru odległości do Księżycy, planet i najbliższej gwiazdy, • wyjaśnić, na czym polega zjawisko paralaksy, 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć odległość do Księżycy (lub najbliższych planet), znając kąt paralaksy geocentrycznej, • obliczyć odległość do najbliższej gwiazdy, znając kąt paralaksy heliocentrycznej, • dokonywać zamiany jednostek odległości stosowanych w astronomii. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrazić kąty w minutach i sekundach łuku.
2		<ul style="list-style-type: none"> • opisać warunki, jakie panują na powierzchni Księżycy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić powstawanie faz Księżycy, • podać przyczyny, dla których obserwujemy tylko jedną stronę Księżycy. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać warunki, jakie muszą być spełnione, by doszło do całkowitego zaćmienia Słońca, • podać warunki, jakie muszą być spełnione, by doszło do całkowitego zaćmienia Księżycy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego zaćmienia Słońca i Księżycy nie występują często
3	Świat planet	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić planety Układu Słonecznego, • wymienić obiekty wchodzące w skład Układu Słonecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać ruch planet widzianych z Ziemi, • podać charakterystyczne cechy planet 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego planety widziane z Ziemi przesuwiają się na tle gwiazd, • opisać planety Układu Słonecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać informacje na temat rzymskich bogów, których imionami nazwano planety

FIZYKA ATOMOWA

1	Zjawisko fotoelektryczne zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie fotonu, • zapisać wzór na energię fotonu, • podać przykłady praktycznego wykorzystania zjawiska fotoelektrycznego • opisać zjawisko fotoelektryczne, 	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnić zjawisko fotoelektryczne, • opisać światło jako wiązkę fotonów, • wyjaśnić, od czego zależy liczba fotoelektronów, • wyjaśnić, od czego zależy maksymalna energia kinetyczna fotoelektronów • objaśnić wzór Einsteina opisujący zjawisko fotoelektryczne, 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć minimalną częstotliwość i maksymalną długość fali promieniowania wywołującego efekt fotoelektryczny dla metalu o danej pracy wyjścia, • opisać budowę, zasadę działania i zastosowania fotokomórki, • rozwiązywać zadania obliczeniowe, stosując wzór Einsteina, • odczytywać informacje z wykresu zależności $E_k(n)$ 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić wyniki doświadczeń świadczących o kwantowym charakterze oddziaływania światła z materią, • sporządzić i objaśnić wykres zależności maksymalnej energii kinetycznej fotoelektronów od częstotliwości promieniowania wywołującego efekt fotoelektryczny dla fotokatod wykonanych z różnych metali, • wyjaśnić, co to znaczy, że światło ma naturę dualną.
2	O promieniowaniu ciał, widmach ciągłych i widmach liniowych	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnić widmo ciągłe i widmo liniowe, • rozróżnić widmo emisyjne i absorpcyjne. • opisać widmo promieniowania ciał stałych i cieczy • opisać widma gazów jednoatomowych i par pierwiastków, • 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić różnice między widmem emisyjnym i absorpcyjnym. opisać metodę analizy widmowej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać szczegółowo widmo atomu wodoru, • objaśnić wzór Balmera, • opisać metodę analizy widmowej, • podać przykłady zastosowania analizy widmowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć długości fal odpowiadających liniom widzialnej części widma atomu wodoru, • objaśnić uogólniony wzór Balmera

3	Model Bohra budowy atomu	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić model Bohra budowy atomu i podstawowe założenia tego modelu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, co to znaczy, że promienie orbit w atomie wodoru są skwantowane, • wyjaśnić, co to znaczy, że energia elektronu w atomie wodoru jest skwantowana, • wyjaśnić, co to znaczy, że atom wodoru jest w stanie podstawowym lub wzbudzonym • obliczyć energię elektronu na dowolnej orbicie atomu wodoru 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć promienie kolejnych orbit w atomie wodoru, • obliczyć różnice energii pomiędzy poziomami energetycznymi atomu wodoru, • wyjaśnić powstawanie liniowego widma emisyjnego i widma absorpcyjnego atomu wodoru. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć częstotliwość i długość fali promieniowania pochłanianego lub emitowanego przez atom, wyjaśnić powstawanie serii widmowych atomu wodoru, • wykazać, że uogólniony wzór Balmera jest zgodny ze wzorem wynikającym z modelu Bohra, • wyjaśnić powstawanie linii Fraunhofera.
FIZYKA JĄDROWA					
1	Odkrycie promieniotwórczości . Promieniowanie jądrowe i jego właściwości	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić rodzaje promieniowania jądrowego występującego w przyrodzie. omówić właściwości promieniowania α, β, γ 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić podstawowe fakty dotyczące odkrycia promieniowania jądrowego, • opisać wkład Marii Skłodowskiej-Curie w badania nad promieniotwórczością, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, do czego służy licznik G-M, • przedstawić wnioski wynikające z doświadczenia Wykrywanie promieniowania jonizującego za pomocą licznika G-M. 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje o promieniowaniu X, • wskazać istotną różnicę między promieniowaniem X a promieniowaniem jądrowym, • przygotować prezentację na temat: Historia odkrycia i badania promieniowania jądrowego.
2	Oddziaływanie promieniowania jonizującego z materią . Działanie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić podstawowe zasady ochrony przed promieniowaniem jonizującym, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie dawki pochłoniętej i podać jej jednostkę, 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć dawkę pochłoniętą, • wyjaśnić pojęcie mocy dawki, 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmować świadome działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego przed

	promieniowania na organizmy żywe	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić szkodliwość promieniowania jonizującego pochłanianego przez ciało człowieka w różnych sytuacjach. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie dawki skutecznej i podać jej jednostkę, • opisać wybrany sposób wykrywania promieniowania jonizującego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, do czego służą dozymetry 	nadmiernym promieniowaniem jonizującym (α , β , γ , X), .
3	Budowa jądra atomowego	<ul style="list-style-type: none"> • opisać budowę jądra atomowego, • posługiwać się pojęciami: jądro atomowe, proton, neutron, nukleon, pierwiastek, izotop. • podać skład jądra atomowego na podstawie liczby masowej i atomowej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać doświadczenie Rutherforda i omówić jego znaczenie, • wyjaśnić pojęcie izotopów 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzić rozumowanie, które pokaże, że wytlumaczenie wyniku doświadczenia Rutherforda jest możliwe tylko przy założeniu, że prawie cała masa atomu jest skupiona w jądrze o średnicy mniejszej ok. 105 razy od średnicy atomu 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje na temat modeli budowy jądra atomowego i omówić jeden z nich
4	Prawo rozpadu promieniotwórczego. Metoda datowania izotopowego	<ul style="list-style-type: none"> • opisać rozpad alfa i beta, • zapisać schematy rozpadów alfa i beta, • wyjaśnić pojęcie czasu połowicznego rozpadu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać sposób powstawania promieniowania gamma, • posługiwać się pojęciem jądra stabilnego i niestabilnego, • posługiwać się pojęciem czasu połowicznego rozpadu, • narysować wykres zależności od czasu liczby jąder, które uległy rozpadowi, • objaśnić 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić zasadę datowania substancji na podstawie jej składu izotopowego i stosować tę zasadę w zadaniach, 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisać prawo rozpadu promieniotwórczego w postaci $t/T N = N_0 (1/2)^t$, • podać sens fizyczny i jednostkę aktywności promieniotwórczej, • rozwiązywać zadania obliczeniowe, stosując wzory: $N = N_0 (1/2)^{t/T}$ oraz $A = A_0 (1/2)^{t/T}$, • wyjaśnić, co to znaczy, że rozpad

					promieniotwórczy ma charakter statystyczny
5	Energia wiązania . Reakcja rozszczepienia	<ul style="list-style-type: none"> • opisać reakcję rozszczepienia uranu U - 235 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polega reakcja łańcuchowa, • podać warunki zajścia reakcji łańcuchowej, • posługiwać się pojęciami: energia spoczynkowa, deficyt masy, energia wiązania. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć energię spoczynkową, deficyt masy, energię wiązania dla różnych pierwiastków, • przeanalizować wykres zależności energii wiązania przypadającej E na jeden nukleon w A od liczby nukleonów wchodzących w skład jądra atomu. 	<ul style="list-style-type: none"> • znając masy protonu, neutronu, elektronu i atomu o liczbie masowej A, obliczyć energię wiązania tego atomu, • na podstawie wykresu zależności $E_w(A)$ wyjaśnić A otrzymywanie wielkich energii w reakcjach rozszczepienia ciężkich jąder.
6	Bomba atomowa, energetyka jądrowa	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady wykorzystania energii jądrowej • opisać budowę i zasadę działania reaktora jądrowego, 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać działanie elektrowni jądrowej, • wymienić korzyści i zagrożenia związane z wykorzystaniem energii jądrowej, • opisać zasadę działania bomby atomowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać budowę bomby atomowej, • przygotować wypowiedź na temat: Czy elektrownie jądrowe są niebezpieczne? 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje i przygotować prezentację na temat składowania odpadów radioaktywnych i związanych z tym zagrożeń
7	Reakcje jądrowe, Słońce i bomba wodorowa	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykład reakcji jądrowej, • nazwać i opisać reakcje zachodzące w Słońcu i w innych gwiazdach, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić i objaśnić różne rodzaje reakcji jądrowych, • zastosować zasady zachowania liczby nukleonów, ładunku elektrycznego oraz energii w reakcjach jądrowych, • podać 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać proces fuzji lekkich jąder na przykładzie cyklu pp, • opisać reakcje zachodzące w bombie wodorowej 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać energie uwalniane w reakcjach syntezy i reakcjach rozszczepienia

		<ul style="list-style-type: none"> • odpowiedzieć na pytanie: jakie reakcje są źródłem energii Słońca. 	warunki niezbędne do zajścia reakcji termojądrowej		
ŚWIAT GALAKTYK					
1	Nasza Galaktyka . Inne galaktyki	<ul style="list-style-type: none"> • opisać budowę naszej Galaktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać położenie Układu Słonecznego w Galaktyce, • podać wiek Układu Słonecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jak powstały Słońce i planety, • uczeń przygotowuje prezentację dotyczącą galaktyk 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przybliżoną liczbę galaktyk dostępnych naszym obserwacjom, • podać przybliżoną liczbę gwiazd w galaktyce
2	Prawo Hubble'a	<ul style="list-style-type: none"> • wytłumaczyć obserwowany fakt rozszerzania się Wszechświata, • podać wiek Wszechświata 	<ul style="list-style-type: none"> • podać treść prawa Hubble'a, zapisać je wzorem $v = H \cdot r$ i objaśnić wielkości występujące w tym wzorze, • wyjaśnić termin „ucieczka galaktyk” 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć wiek Wszechświata, • objaśnić, jak na podstawie prawa Hubble'a wnioskujemy, że galaktyki oddalają się od siebie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania obliczeniowe, stosując prawo Hubble'a
3	Teoria Wielkiego Wybuchu	<ul style="list-style-type: none"> • określić początek znanego nam Wszechświata jako „Wielki Wybuch” 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać Wielki Wybuch 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, co to jest promieniowanie reliktove • podać argumenty przemawiające za słusnością teorii Wielkiego Wybuchu 	<ul style="list-style-type: none"> • Podać teorie dotyczące dalszych losów Wszechświata